

Mijn held en ik

Leesrooster 2020 - 2021

Voorwoord

“Mijn held en ik” is het jaarthema van de Remonstranten voor het seizoen 2020 - 2021.

Het leek de taakgroep Remonstrantse Theologie en Bezinning nuttig dit thema handen en voeten te geven door middel van een leesrooster, waarbij elke zondag een held centraal staat. Enkele opmerkingen:

Het rooster sluit min of meer aan bij het kerkelijk jaar. Van de startzondag tot de advent behandelen we de helden en antihelden uit het Oude Testament. In de adventsperiode kijken we naar de personen uit de stamboom van Jezus. Na de kerst tot de veertigdagentijd volgen karakters uit het leven van Jezus. Tijdens de veertigdagen richten we ons niet op personages, maar op ervaringen, uit het klassieke rooster. Deze lenen zich uitstekend voor een autobiografische invalshoek. Na Pasen tenslotte komt dan Handelingen en verder aan de orde.

Uiteraard kan het rooster ook maar deels gevolgd worden.

De kerkelijke feesten hebben we bij het samenstellen buiten beschouwing gelaten, die hebben genoeg aan zichzelf.

De toelichtingen op de volgende bladzijden beginnen steeds met ‘in het kort’, voor wie per zondag een korte introductie op de website of in het kerkblad plaatst. Naast een gedrukt boekje verschijnt ook een pdf, waar handig uit geknipt en geklikt kan worden.

Ter verdieping en voorbereiding op het jaarthema verscheen eerder het boekje *Mijn held en ik, autobiografisch bijbellezen* (Bert Dicou en Koen Holtzapffel red., Skandalon 2020), nog ruimschoots te verkrijgen via het Landelijk Bureau.

Hartelijk dank aan alle voorgangers die hebben meegewerkt, jullie zijn ongetwijfeld de helden van je collega’s. Wij horen graag op termijn of dit initiatief voor herhaling vatbaar is.

Namens de taakgroep,
Maarten van der Bijl (cantor-organist van de Geertkerk)

Leesrooster

13 september	Eva	Genesis 2, 4b - 25	5
20 september	Noach	Genesis 7, 6 - 24	6
27 september	Sara	Genesis 18, 1 - 15	7
4 oktober	Lot	Genesis 13	8
11 oktober	Isaak	Genesis 22, 1 - 17	9
18 oktober	Jethro	Exodus 18	10
25 oktober	Samuël	1 Samuël 16, 1 - 13	11
1 november	Mozes	Deuteronomium 34	12
8 november	Batseba	2 Samuël 11, 1 - 27	13
15 november	Ester	Lezen uit Ester, m.n. 4, 14	14
22 november	Vrouw Wijsheid	Wijsh. v. Salomo 7, 22 - 8, 1	15
29 november	Adam	Genesis 2, 4 - 25	16
6 december	Juda	Genesis 38, 1 - 26	17
13 december	Ruth	Ruth 1, 6 - 19	18
20 december	Maria (I)	Lucas 1, 26 - 38	19
27 december	Simeon	Lucas 2: 22 - 40	20
3 januari	De koningen	Matteüs 2, 1 - 12	21
10 januari	Johannes de Doper	Lucas 1, 76 - 77 en 3, 15 - 16	22
17 januari	Maria II	Lucas 1, 46 - 55	23
24 januari	Nicodemus	Johannes 3, 1 - 21	24
31 januari	Lazarus	Lucas 16, 19 - 31	25
7 februari	Zacheüs	Lucas 19, 1 - 10	26
14 februari	De Samaritaanse vrouw	Johannes 4, 1 - 26	27
21 februari	Verzoeking in de woestijn	Marcus 1, 12 - 15	28
28 februari	Verheerlijking op de berg	Marcus 9, 2 - 10	29
7 maart	Jezus in de tempel	Johannes 2, 13 - 22	30
14 maart	Teken van het brood	Johannes 6, 1 - 15	31
21 maart	Jezus spreekt over zijn dood	Johannes 12, 20 - 33	32
28 maart	Intocht in Jeruzalem	Marcus 11, 1 - 11	33
11 april	Thomas	Johannes 20, 19 - 31	34
18 april	De eunuch uit Ethiopië	Handelingen 8, 26 - 40	35
25 april	Andreas	Johannes 1, 35 - 43	36
2 mei	Petrus	Matteüs 16, 13 - 19	37
9 mei	Ananias en Saffira	Handelingen 5, 1 - 11	38
16 mei	Paulus	Handelingen 9, 1 - 9	39

Onderaan de pagina's vind je aanvullende suggesties: aanvullende schriftlezing, literatuur, poëzie, kunst, muziek*, artikel, film, internet

*met 'Lied' wordt verwezen naar *Liedboek, zingen en bidden in huis en kerk* (2013).

Eva

ds. Marthe de Vries

In het kort

Wie is Eva, de moeder van alle levenden? Is zij de veroorzaakster van de zonde, zoals de christelijke traditie dat lang zag, of gaat het om het menselijke verhaal van het verwerven van kennis, waardoor we veel hebben gewonnen, maar waardoor we ook onze onbevangenheid tegenover elkaar, tegenover de natuur zijn verloren?

Over Eva

Eva speelt een centrale rol in het verhaal van de Hof van Eden. Als zij en Adam eten van de boom van de kennis van goed en kwaad komt er een einde aan de periode van niet-weten, van onschuld, van zalige paradijselijke geborgenheid. Eva krijgt echter haar naam, moeder van alle levenden, aan het einde van het verhaal, als ze samen met Adam uit de tuin wordt gestuurd. Pas dan is zij beeld van ons mensen: met het vermogen tot kennis en de vrijheid om die kennis te zoeken. Kennis waarmee we grenzen kunnen overschrijden. Soms ook grenzen over die we niet hadden moeten overgaan. Kennis vermeerdert smart, zegt Prediker (1:18). Hoewel dat lang niet alleen het geval is: kennis heeft ons ook veel gebracht. Hoe zou Eva, aan het einde van haar leven, terugkijken op alles wat er is gebeurd?

 Karel Eykman, *Eva*, uit: Als er een God is, Piramide, Amsterdam/Antwerpen 1998

 Jules Deelder, *Eden*, uit: Bijbelsch, 1999

 Charles Ducal, *Eden*, uit: Het huwelijk, Atlas Amsterdam 1987

 Marc Chagall, *Paradise*, 1961

 Lied 216, *Dit is een morgen*

 Lied 612, *Wij komen als geroepen*

 Lied 677, *Geest, uit de hemel neergedaald*

 Lied 788, *God die in het begin*

 Lied 807, *Een mens te zijn op aarde*

 Lied 983, *Lieve boetseerder*

 Lied 944, *O Heer, verberg u niet voor mij*

Noach

ds. Martijn Junte

In het kort Als Eva moeder van het leven is, is Noach de vader van de beschaving. Je zou in hem de eerste activist kunnen zien. Dat Noach de vloed overleeft en zoveel anderen niet is omdat hij zich emancipeert en zijn lot in eigen handen neemt.

Over Noach Noachs verhaal begint met wanorde. In de wereld leven goden en mensen met elkaar. De vloed beëindigt die chaos en scheidt orde. Deze orde wordt in Genesis geduid als een herneming van de schepping. Ik zou het liever zo lezen dat de mens de wereld voor het eerst ziet als een 'waterschap'. In de delta van de Eufraat of de Tigris krijgt de mens grip op de wereld door zich te ontwikkelen tot landbouwer. Op de vruchtbare oevers is zoveel mogelijk, tot wijnbouw toe, dat de mensen hun levensstijl gaan veranderen! Het beeld van Noach in de ark is het beeld van de menselijke beschaving die gedragen wordt door het water.

📖 Genesis 6-9

Het verhaal van Noach kan zomaar het meest fantastische verhaal zijn uit het Oude Testament. Naast de vloed zijn er nog de regenboog van het verbond, de eerste openbare dronkenschap en de infame drieslag van zijn nageslacht (Sem, Cham en Jafeth) die functioneren als een legitimering van racisme en slavernij.

📄 Het Atrahasis-epos en het Gilgamesh-epos

Twee klassieke Mesopotamische teksten uit respectievelijk de 17e en de 21e eeuw voor Christus. Het bijbelse verhaal is afhankelijk van in het bijzonder het Atrahasis-epos.

📄 Jarich Oosten *The origins of society in the creation myths of Genesis: an anthropological perspective*. *Nederlandsch theologisch tijdschrift*. 1998, 52(2) pp 107-123.

Een structuralistische lezing van het bijbelboek Genesis als een verzameling scheppingsmythen waarin verschillende aspecten van het menselijke samenleven gestalte krijgen.

📖 / 📖 Yann Martel (2003) *Life of Pi*

Twee overlevenden van een schipbreuk overleven in een reddingsboot: een jongetje en een Bengaalse tijger. De roman of de film uit 2013, beide de moeite waard. De relatie met het verhaal van Noach is nogal dunnetjes.

Sara

ds. Sigrid Coenradie

In het kort Aartsmoeder Sara is vooral bekend doordat ze te oud was om kinderen te krijgen. Ze huurt slavin Hagar in als bijvrouw voor Abraham. Hagar baart Ismaël. Hoewel ze ontkent dat ze moet lachen als drie bezoekers (engelen?) voorspellen dat ze binnen een jaar een zoon zal krijgen, baart ze zelf een zoon. Zijn naam? Isaak, oftewel Jits-chaäk: dat is 'God zal lachen'...

Over Sara

Sara heette de eerste tijd nog Saraï, zoals Abraham nog Abram heette. Volgens het bijbelboek Genesis zou God tot Abram het woord hebben gericht: "Trek weg uit je vaderland en van je familie, en ga naar het land dat Ik je wijzen zal" (Genesis 12,1- 4). Wat betekent voortdurend wegtrekken voor een vrouw? Hoe wortel je als je veel verhuist? Of als je jarenlang met een gebroken gezin op de vlucht bent? En wat als het niet lukt om een zoon (nageslacht) te krijgen? Hoe lang ga je door met vruchtbaarheidsbehandelingen? Hoe voel je je dan met moederdag? En hoe voel je je als je moeder bent van een samengesteld gezin? En als je plannetje mislukt om dat via een omweg (adoptie, een draagmoeder) moeder te worden? Als Hagar Abraham een zoon geeft (Ismaël) en daardoor meer praatjes krijgt, trekt Sara het niet meer: ze is jaloers en eist van Abraham dat hij moeder en kind de woestijn in stuurt, een zekere dood tegemoet. Hij kan niet tegen haar op. Het is dan ook bepaald niet aan deze twee te danken dat Hagar en Ismaël het er tenslotte toch levend van afbrengen (Genesis 21). Later baart Sara toch nog Isaak, die ze vervolgens bijna kwijt raakt omdat Abraham bereid is om haar enige zoon te offeren. Over Sara's gevoelens lezen we niet veel.

📖 Andrei Roeblyjev, *Andrei Tarkovski* (1969)

🎵 Arvo Pärt, *Sarah Was Ninety Years Old* (1990)

🎵 Georges Moustaki, *Sarah* (1974)

📖 Hagar Peeters, *Lopers van licht* (2008), over Hagar.

🎵 Maria de Groot, *Zij is een vrouw van naam in Israël*. Lied van Sara

Lot

ds. Bert Dicou

In het kort

Behalve de voorvaders en -moeders van het volk Israël, passeren in Genesis ook de voorvaders van de buurvolken de revue. Ook zij behoren tot de familie. Vandaag gaat het over Lot, de stamvader van de oostelijke buurvolken Ammon en Moab. Genesis 13 beschrijft een eerste stap in het ontstaan van de volkenfamilie.

Over Lot

Bij zijn vertrek uit Ur naar het nog onbekende, aan hem en zijn nakomelingen bestemde land, had Abram zijn neef Lot meegenomen. Abram en Sarai hadden namelijk geen nakomelingen, en waren al oud. In dat land, werd al spoedig duidelijk dat ze – toch – elk hun eigen weg moesten gaan. Grootmoedig laat Abram zijn jongere neef kiezen welk deel van het land zijn voorkeur heeft. Een zekere bescheidenheid was op zijn plaats geweest, maar Lot kan de verleiding niet weerstaan en kiest *unverfroren* het deel dat er het beste uitziet. Helaas voor Lot loopt dat totaal verkeerd af. Je kansen grijpen op het moment dat die zich aandienen lijkt een goede aanbeveling. We kunnen stilstaan bij momenten dat we dat gedaan hebben. We kunnen dan ook stilstaan bij wie er daarbij (schijnbaar?) buiten de boot vielen. Ging het mogelijk ten koste van iets of iemand? En: pakte die fantastische kans echt zo goed uit als het leek, of liep het heel anders af?

- Vooral het vervolg van het verhaal heeft de aandacht van de kunstenaars getrokken. De ondergang van de welvarende maar goddeloze stad Sodom waar Lot zich bij vestigde in een regen van zwavel en vuur vormde een zeer dankbaar onderwerp voor de schilderkunst, met als aansprekend detail nog dat Lots vrouw in een zoutpilaar veranderde toen het gezin halsoverkop wegvluchtte. Zij staat er nog steeds, aan de oostelijke oever van de Dode Zee. Een voorbeeld: het schilderij 'Landschap met de brand van sodom en gomorra' van Joachim Patinir in het Boijmans, zie www.boijmans.nl.
- Helaas zijn van de Bijbelgedeelten over Lot, Sodom en Gomorra geen liederen gemaakt die in het Liedboek te vinden zijn. Wel heel populair is de thematiek van Sodoms slechtheid en vernietiging in de metal scene, denk bijvoorbeeld aan de Duitse trashmetal-band Sodom. Op hun album Get what you deserve is het nummer 'Gomorra' te vinden.

Isaak

ds. Alleke Wieringa

In het kort

Deze zondag lezen we het verhaal van Isaak. Je vader zal het maar in zijn kop krijgen dat jij – zijn bloedeigen kind – geofferd moet worden voor een God, die je niet eens zien kan. Waaróm?! Het zal je maar gebeuren...

Over Isaak

Er zijn vele manieren om met dit verhaal om te gaan. Ik moet – deze keer – denken aan het volgende. Kinderen die bewust of onbewust ingezet, belast, ge-/misbruikt worden door wat hun ouders zich in het hoofd gehaald hebben. Van hoge verwachtingen omdat je je vader in het bedrijf moet opvolgen, tot de deerniswekkende manipulatie van een enig kind, dat zelfs op volwassen leeftijd nog kronkelt voor ‘moeder’. Ingehesen worden in een sektarisch geloof, waardoor je niet beter weet. Of jij bent degene, die de nooit vervulde droom van de ouders waar moet maken. Er zijn vele vormen, subtiel en grof, waardoor kinderen ‘bezet’ worden door de wensen en het gedrag van ouders. Ze kunnen zich niet vrij ontwikkelen tot de eigen mens die ze zijn, die God bedoeld heeft. Het is al meer dan genoeg dat je ouders zo zijn, een kopie van hen is echt niet nodig. Wat geeft jou de moed en het lef om deze patronen te doorbreken. Durf je dat of ben je helemaal murw? Hoe kunnen we je helpen? En wil je dat? Je bent in de eerste plaats een kind van God. Toch?

🎵 Ramses Shaffy, *Trein naar het Noorden* (o.a. via YouTube)

🔗 Rabbijn Jonathan Sacks over Isaac: <http://rabbisacks.org/vayera-5780/>

Jethro

ds. Florus Kruyne

In het kort We lezen over Jethro. Even treedt hij in het licht, speelt zijn heldenrol en we horen nooit meer iets van hem. Hij deed waarschijnlijk gewoon wat hij niet laten kon en precies wat nodig was op dat moment. Zo heeft iedereen een held in zich.

Over Jethro Jethro duikt uit het niets op om bij zijn schoonzoon Mozes op bezoek te gaan. Alsof Jethro door God zelf is gestuurd zonder het te weten. Hij komt op een kritiek moment in het 'proces', namelijk als de gehele onderneming in gevaar komt door een ernstige burn-out van de sleutelfiguur: Mozes. Jethro is een scherp observator en geeft een modern en praktisch advies: Stop met jezelf uit te putten, jezelf én anderen te overvragen en delegeer je taken aan mensen die je vertrouwt. Zijn interventie is geniaal in zijn eenvoud en zijn hart zit op de goede plaats. Mutatis mutandis kunnen allen die religieus leiderschap beoefenen zo'n coach wel gebruiken. Wat ook intrigeert, en dat zit meer verstopt in de vertelling: De niet-Israëliet en anders gelovige gaat als vanzelfsprekend aan tafel met het andere volk en diens God en krijgt de eer het hele experiment (God en Israël) gered te hebben. Er is hier geen spoor van scheidslijnen, wij en zij, Israël tegenover de volkeren en andersom. Ze zijn samen opgenomen in een groter verhaal. Wie dit zo zonder enige reserve en lang geleden, kan vertellen en opschrijven is misschien wel de echte held.

📖 Jethro heeft het in de bijbelse heldencanon en de leesroosters niet gehaald. Ook bij dichters heeft hij geen weerklank gevonden. Wél past hij in de rij van helpers van Mozes (zie Numeri 10:29 e.v.). Het verhaal lijkt ook erg op Genesis 14 waarin Abraham hulp krijgt van Melchisedek. En in Handelingen 6 wordt verteld dat de apostelen het niet meer aankunnen en helpers nodig hebben. Het bezoek van Jethro past in een universele belofte: wie het avontuur van zijn/haar roeping aangaat, krijgt altijd hulp vanuit onverwachte hoek. Zie Joseph Campbell.

📖 Jonathan Sacks, *Exodus, boek van de bevrijding* (Skandalon 2019, p. 129–132)

📖 Z'ev ben Shimon Halevi, *Kabbala en Exodus*, (East-West Publ. 1999, p. 115/116)

📖 D.E. Hofstra en D. Monshouwer, *Exodus, Bevrijding door de Naam*, 1995, p. 95–98

📖 Dr. N.A. van Uchelen, *Verklaring van een bijbelgedeelte*, Ex. 1–20 (Kok, p. 71–75)

📖 Dr. P.A. Elderenbosch, *Jahweh is onze God*, (Boekencentrum 1973, p. 27–29)

📖 Joseph Campbell, *De held met de duizend gezichten* (AnkhHermes 2020)

🎵 Wanneer we van de held een helper maken, vind ik een paar passende liederen: Psalm 27, 57, 146 en Lied 247, 973.

Samuël

ds. Bert Dicou

In het kort

Een Bijbelgedeelte over kiezen. Eerder deze maand ging het over Lot. Kiezen wat het meest voor de hand ligt, of wat er op het eerste gezicht het aantrekkelijkst uit ziet, is in de Bijbel meestal niet de meest aangewezen weg. De profeet Samuël staat voor de taak de volgende koning van Israël aan te wijzen.

Over Samuël

Samuëls leven is aan God gewijd. Niet door hemzelf, maar door zijn moeder, als dank voor het feit dat ze eindelijk ook een kind kreeg, lang nadat de andere vrouw van haar man kinderen gekregen had. Als klein kind naar de tempel gebracht, en later door de Heer zelf geroepen, was hij degene die het meest vertrouwd was met wat God voor zijn volk wilde en hoopte. Op hoge leeftijd wacht hem nog een speciale opdracht. Hij moet voor de tweede keer een koning zalven. De eerste zit nog op zijn troon, maar heeft afgedaan. Met een te offeren stier wandelt Samuël naar Betlehem. Isaï presenteert zijn zeven zonen. De nieuwe koning zit er niet bij, laat God Samuël telkens weten. Is er niet nog eentje? Ja, nummer acht, David, maar die telt niet echt mee. Kiezen – en onderscheidingsvermogen. Wat is goed, en hoe bepaal je dat? Laat je niet imponeren door wie of wat de meeste indruk maakt. Wie kent uit zijn/haar eigen leven voorbeelden: dat jij opmerkte wat verder niemand opmerkte? Al dan niet met grote gevolgen?

 De zalving van David is een geliefd thema in de kunstgeschiedenis. Bekende voorbeelden zijn die van Raphael, van Paolo Caliari en van Mattia Preti. Uit een veel eerdere fase: één van de beroemde fresco's van de synagoge van Dura Europa (derde eeuw n.Chr.) is een afbeelding van deze scène.

 Lied 991, *De eersten zijn de laatsten* en dan natuurlijk ook

 Lied 990, *De laatsten worden de eersten*

Mozes

ds. Marthe de Vries

NB: Als niet op deze zondag maar op de laatste zondag van het kerkelijk jaar de overledenen worden herdacht, zie dan 22 november!

In het kort

Dit laatste verhaal over Mozes gaat over zijn dood en is van een ongekende intimiteit. Mozes sterft in het zicht van het beloofde land en wordt door God zelf begraven. Alleen zij tweeën. Een verhaal over loslaten, voltooien en sterven.

Over Mozes

De grote profeet die het volk uit de slavernij in Egypte naar het beloofde land heeft geleid, dwars door de woestijn, weet dat hij zelf dat land niet zal binnengaan. De reden daarvan blijft wat onduidelijk en dat maakt het verhaal des te herkenbaarder: ook ons leven kan abrupt worden beëindigd, zonder reden. Mensen maken niet mee waarvan ze nog droomden: een partner, kinderen, kleinkinderen, eindelijk thuis. Hoe laat je je dromen en het leven los? Hoe kun je je dierbaren laten gaan? Kan een leven ooit voltooid zijn? En hoe is het voor mensen die juist verlangen naar de dood? Al deze vragen worden door de tekst opgeroepen. Tot slot het ontroerende beeld van God, die zelf Mozes begraaft. Je hoopt dat er in die laatste fase van je leven iemand is die dicht bij je kan en wil zijn, die voor je zorgt en je naar je laatste rustplaats brengt.

 A. Roland Holst (1888-1976), *De ploeger*, uit: Gedichten 1911-1976, Meulenhoff/Manteau, Amsterdam/Antwerpen 2004.

 Ida Gerhardt (1905-1997), *Genesis*, uit: **Het sterreschip**, Athenaeum-Polak & Van Genneep, Amsterdam 1979.

 M. Vasalis (1909-1998), *Sub Finem*, uit: **De oude kustlijn**, Van Oorschot, Amsterdam 2002

 Marc Chagall, *Mort de Moïse (1958)*

 Gustave Moreau ; *Moïse devant la terre promise*

 Lied 753, 807, 810, 951, 952

 Hans Andreus, *Voor een dag van morgen*, en

 Ida Gerhardt, *De gestorvene*, beide uit: **Antoine Oomen: Vijfentwintig liedjes en liederen op Nederlandse poëzie** (Ascolta Music Publishing, Houten).

Batseba

ds. Corrie Vis

In het kort

Vandaag staat het verhaal van Batseba centraal, vrouw van koning David, moeder van Salomo. Ze werd al jong weduwe en verloor haar eerste kind. Haar levensverhaal bevat: erotiek en liefde, dood en verlies, politiek en macht.

Over Batseba

Vanaf het dak van zijn paleis ziet David de mooie Batseba een bad nemen. Haar schoonheid brengt hem het hoofd op hol en hij laat haar ontbieden naar zijn paleis. Was ze zich bewust van haar charmes en wist ze dat hij haar zou zien? Of was ze de onschuld zelve en raakte ze verward in een affaire die ze niet meer kon beheersen? We weten het niet. Wèl weten we dat de ontmoeting tussen David en Batseba verstrekkende gevolgen heeft. Batseba raakt zwanger van David terwijl ze getrouwd was met Uria. Deze Uria sneuvelt - door Davids toedoen - in het leger, om zo het overspel te verbloemen. Het kind dat geboren wordt sterft. Een straf van God? Wat een menselijk drama. Hoe zal zij dit beleefd hebben? David is intens bedroefd, zoekt God, toont berouw én probeert Batseba te troosten in bed. Ze raken elkaar niet kwijt na de dood van hun kind. De seksualiteit tussen beiden ontwikkelt zich van pure aantrekkingskracht naar een intense verbondenheid. De zoon die uit deze liefde geboren wordt, krijgt de naam Vrede.

- 📖 **1 Kon. 2:** Batseba zorgt dat Salomo David opvolgt ipv zijn oudste zoon Adonias.
- 📖 **Johannes van Eck, *Daarna troostte David Bathséba en ging tot haar in/ Eerst komt de lust, daarna de troost*** (Artikel Trouw 5 nov. 1998, [te vinden op internet](#)).
- 📖 **Guus Kuijer, *Bijbel voor ongelovigen***, Deel 4 Koning David en de splitsing van het rijk (Athenaeum Polak 2016).
- 📖 **Elaine Pagels, *Waarom religie blijft*** (Ten Have 2019). Hierin Hoofdstuk 7 "Worstelen met de duivel": Mensen kunnen nog steeds worstelen met het straffende Gods beeld.
- 🖼️ **Rembrandt van Rijn, *Bathséba*** 1654, Musée du Louvre Parijs.
- 🎵 **Psalm 51**
- 🎵 **Stef Bos, *Lied van David***
- 🎵 **Leonard Cohen, *Hallelujah***
- 🎵 **Huub Oosterhuis: *Om vrede (veel te laat heb ik jou lief gekregen)***

Ester

---

ds. Alleke Wieringa

In het kort

De naam van de Eeuwige wordt niet genoemd in het boek Ester. Dat is ervaringswetenschap: God kan heel ver weg lijken; Gods aangezicht is verborgen.

Over Ester

De naam van de Eeuwige wordt niet genoemd in het boek Ester. Dat is ervaringswetenschap: God kan heel ver weg lijken; Gods aangezicht is verborgen. 'Hester Panim' heet dat in het Hebreeuws. Je hoort de naam van 'Ester' erin. En in 'panim' zit het jiddische 'ponem': gezicht. In het verhaal van het boek Ester verkeert het joodse volk ballingschap. De Babylonische koning Ahasverus besluit om alle joden in één dag uit te roeien. Ester verkeert als prinses, (en als crypto-joodse) aan het hof. Haar vader Mordechai zegt tot haar: 'misschien is het wel met een doel dat je nu bent op de plaats waar je je bevindt' (Ester 4:14). Jonathan Sacks legt uit dat dit één van de belangrijkste aspecten van het verhaal is: dat je beseft op welke plaats je gesteld bent en dat het misschien wel jouw taak is om iets te doen. NU. God lijkt zijn aangezicht te verbergen, maar er zullen altijd mensen zijn die zijn zachte stem in hun binnenste vernemen. Die voor een moment Zijn 'ponem' gezicht geven op de plek waar ze zich bevinden. Je daarvan bewustzijn is onze opdracht.

🔗 **Rabbiijn Jonathan Sacks:** <http://rabbisacks.org/gods-hidden-call/>

🖋️ **Ester Naomi Perquin, *Gaandeweg*.** Ester was stadsdichter van Rotterdam (2011-2012)

Vrouwe Wijsheid

ds. Antje van der Hoek

NB: Als op deze zondag de overledenen worden herdacht, zie dan 1 november!

In het kort We lezen vandaag een gedeelte uit Salomo's lofzang op de wijsheid. Als wijsheidskampioen weet deze oudtestamentische koning daar zelf al het nodige van. Zijn voorstelling van de gepersonifieerde wijsheid echter, Vrouwe Wijsheid, overtreft alles. Ze is zowel deugdzaam als bloedmooi. Hoe lees jij deze ode van een verliefde koning? Waar kun jij (wij) wel wat wijsheid gebruiken?

Over Vrouwe Wijsheid

De literaire gestalte van Vrouwe Wijsheid komt voor in zowel oudtestamentische – als deuterocanonieke/apocriefe wijsheidsteksten. Zowel in het Hebreeuws (chokma) als het Grieks (sofia) is wijsheid een vrouwelijk woord. Vrouwe Wijsheid kan worden beschouwd als een personificatie van een goddelijke eigenschap. Zij is de wijsheid van God. Zij begeeft zich op straten en pleinen, roept mensen op tot bezinning en vindt haar tegenhanger in Vrouwe Dwaasheid (Spreuken 9). Regelmatig wordt zij met de schepping verbonden. Dit gebeurt zowel in de oudere boeken Job en Spreuken, als in de latere wijsheidsboeken Wijsheid van Salomo en de Wijsheid van Jezus Sirach uit de hellenistische tijd. Zo zag God haar toen hij, tijdens zijn scheppingswerk, grenzen stelde aan het water (Job 28) en in Spreuken 8 werd zij door God als eerste geschapen, nog voordat de aarde vorm kreeg. Sindsdien doordringt zij de schepping en tracht zij ieder volgende generatie tot vrienden van God te maken (Wijsheid van Salomo 7). Als vrouwelijk gezicht van God vervult zij een rol bij zowel feministische als ecotheologische denkers. Er is, tenslotte, wel verondersteld dat een hymne op Vrouwe Wijsheid in het eerste hoofdstuk van het Johannesevangelie is toegepast op Jezus. Dan luidt de vertaling: 'In het begin was de Wijsheid/ en de Wijsheid was bij God/en de Wijsheid was als God' (Van Montfoort 2019: 102)

📖 **Th. M. van Leeuwen**, *Van horen zeggen, geschiedenis en uitleg van de bijbel*.

Balans, 1997. Over het genre van de wijsheid: pp. 91-96, 228-233.

📖 **Trees van Montfoort**, *Groene Theologie*. Skandalon/ Middelburg, 2019

📖 **Jenni/Westermann**, *Theologisch Wörterbuch zum Alten Testament*, Band 1, 1984.

Lemma over 'weise sein' (בָּכֵחַ)

🔪 **Antje Krog**, *Broze Aarde, een mis voor het universum*. Podium/ Amsterdam, 2020. Behalve aanklacht gaat het in deze mis om een pleidooi voor een wijze omgang met de aarde.

🎵 **Lied 849**, *Zoek de wegen van de wijsheid*; **lied 846**, *De wijsheid van vóór alle tijden*

Adam

ds. Jaap Marinus

In het kort

Adam werd gemaakt uit het stof van de aarde, want een goed begin is het halve werk. Een mooie tuin, dieren, mannetje en vrouwtje. Wat kan daar nu mis gaan? Maar de mens was niet alleen heel braaf en volgzaam, maar ook grenzeloos nieuwsgierig. Kun jij hem dat kwalijk nemen?

Over Adam

Alle begin is moeilijk, maar alle begin is ook leuk. Adams begin is perfect. De zon schijnt, de dieren hebben nog geen naam, alles ligt open. Het is het gevoel dat je als kind had met een kleurplaat: hier kunnen we iets heel moois van maken. Meestal begon dat goed, maar een foutje is snel gemaakt. Zo ook bij Adam. Hij wordt met Eva uit het paradijs gebonjourd. Maar daarmee krijgen ze ook de kans opnieuw te beginnen. Volwassen geworden, de kinderlijke naïviteit afgelegd. Met mijn oudste dochter deed ik een spelletje: wat heb je liever? Er volgen dan twee opties en je moet kiezen. Ik zei: "Ochtend of avond?" Na een korte denkpauze zei ze: "Ochtend! Want dan begint de dag en dat is zó spannend!" Dat kinderlijk enthousiasme, die onbevangen blik op de dag, dat is *one day at a time*. Dat is Adam die iedere ochtend uit het stof geboren wordt, iedere dag een nieuw begin.

📖 Yuval Noah Harari, *Sapiens, Een kleine geschiedenis van de mensheid* (Thomas Rap, 2019);

🎵 Adca en De Munnik, *Als het vuur gedooft is*;

🎵 Adca en De Munnik, *Het regent zonnestralen*;

🎵 Stef Bos, *Lied van Lot* – Ruïnes en Spoken;

📺 *Into the Wild* (film, 2007), te huur via Pathé Thuis;

📺 *Mars* (serie 2016-2018), te kijken via Netflix.

Juda

ds. Martijn Junte

In het kort Juda belichaamt het spreekwoord 'beter ten halve gekeerd, dan ten hele gedwaald'. Hij zit fout, erkent dat en tracht zaken recht te zetten. Hier begint het denken over recht en onrecht. Hoe neem je verantwoordelijkheid? Zet dat recht wat over schreef is geweest?

Over Juda Het verhaal over Juda en Tamar is een verhaal over seks, wet, recht en onrecht. Casus is de praktijk van het leviraatshuwelijk. Juda's oudste zoon trouwt en sterft kinderloos. Zijn jongere broer huwt de weduwe. Hun eerstgeborene zal stamhouder van de overledene zijn. Daar wenst deze Onan echter zijn zaad niet voor te lenen. Hij gaat voor het zingen de tent uit. Het wordt hem als een wandaad aangerekend en kost hem het leven. Juda vreest voor het leven van zijn als enige overgebleven jongste zoon. Zo onthoudt ook hij de weduwe haar recht. Zij gebruikt haar seks om dat recht te halen. Tippelend verleidt ze haar schoonvader om de plaats van zijn zonen in te nemen. Zijn eretekenen neemt ze als onderpand voor de betaling, die ze nooit op komt eisen. Wanneer de vrucht van hun samenzijn zichtbaar wordt, wil Juda het recht de vrije loop laten door haar op de brandstapel te brengen. Zij houdt hem dan de tekenen van zijn waardigheid voor. Hij kan niet anders dan erkennen dat zij in haar recht staat, maar maakt hij ook het onrecht ongedaan?

📖 Genesis 37-50

Deze passage uit Genesis vertelt het beroemde verhaal van de dromer Jozef die onderkoning van Egypte wordt en zo zijn volk van de hongerdood redt. Er is echter ook een andere leeswijze mogelijk: kiezen we Juda als centraal personage krijgen we iets een aardser, menselijker verhaal.

📖 Matteüs 22, 23-33

In dit verhaal (par. Mc 12, 18-27 en Lc 20, 27-38) stelt een groep priesters van een bepaalde school Jezus op de proef met een vraag over de consequenties van het leviraatshuwelijk in het hiernamaals.

📖 Arnon Grünberg, *De traditie van het huichelen* in Kalsky e.a. (2007) *Nader tot U?: Meer moderne devoties*. Pp. 94-103

Een mooi opstel over prostitutie, geloof, en de wet. 'De traditie van de religie is de traditie van het huichelen. Een grote, prachtige, spitsvondige en soms ook licht misdadige traditie is dat.'

🎵 Bob Marley, *Lion of Judah*

Een liedje van de beroemde reggae-muzikant Bob Marley. Van de diepgang moet de tekst het niet hebben, meer van de herhaling.

Ruth 1, 6 - 19

Ruth

ds. Marga Vos-Wiegand

In het kort

Ruth, de Moabitische, een buitenlandse vrouw, komend uit een andere cultuur, met een andere godsdienst. Ze is de overgrootmoeder van David en één van de vier vrouwen die door Matteüs genoemd worden als voorouder van Jezus. Haar keuze werkt door in de advent.

Over Ruth

Voor vrouwen viel er destijds weinig of niets te kiezen. Ruth werd uitgehuwelijkt aan de zoon van Naomi en Elimelech, gevlucht voor de hongersnood. Economische vluchtelingen zouden wij zeggen. Kennelijk worden ze beter onthaald in Moab dan menig vluchteling nu. Ze worden opgenomen in de gemeenschap. Na kinderloos overlijden van een man, trouwde zijn weduwe met haar zwager of ging naar haar vader terug. Ruth weigert om terug gestuurd te worden. Ze kiest ervoor om met haar schoonmoeder mee te gaan, voor haar te zorgen in een onbekend land, een andere cultuur en een leven in armoede. "Uw schoondochter, die u liefheeft" staat er in Ruth 4. Liefde die zich niets van grenzen aantrekt. Eén keer kan Ruth kiezen en ze kiest voor solidariteit en liefde. Gaudete – verheugt u-, God zij dank zijn er mensen die dit soort keuzes maken.

📖 Lucas 1, 26 - 38

🎵 Lied 787, *Wijs mij niet af, ik kan je niet verlaten*

🎵 Lied 816, *Dat wij onszelf gewonnen geven*

🎵 Lennox Berkeley, *Ruth*, opera 1956

Maria (I)

ds. Mignon van Bokhoven

In het kort

'Jakob verwekte Jozef, de man van Maria. Bij haar werd Jezus verwekt, die Christus genoemd wordt' (Matteüs 1). Over Maria gaat het op de vierde zondag van de advent: de vrouw bij wie het kind verwekt wordt en die het negen maanden draagt onder haar hart.

Over Maria

De adventstijd is een tijd van verwachting en uitzien naar het nieuwe leven dat in de wereld zal komen. Het Lucasevangelie vertelt over de verwekking van het kind, over de engel Gabriël die bij Maria komt en haar vertelt dat ze zwanger zal worden door de Heilige Geest. In de Oosterse kerk is een van de namen van Maria, Maria Theotokos, Maria 'draagster van God', de 'Godbarende' Maria. Maria draagt negen maanden lang het kind, dat als nieuw en kwetsbaar licht, geboren zal worden. Maria deelt het wonder in vreugde met Elisabeth haar nicht. Steeds zal Maria haar zoon in haar hart dragen, ook wanneer zij hem moet los moet laten, zoals in de tempel, wanneer Jezus twaalf jaar is en zijn eigen weg moet gaan. En aan het eind van het leven van Jezus, bij de gang naar het kruis. Tenslotte zien we het beeld van de piëta, Maria met de gestorven Jezus in haar armen. Maria: zij die draagt in het hart.

- Christien Ouwel (red), *Maria. Bezinning*. Raad van Kerken (2019)
- Christa Anbeek, *Vrijzinnige lezing* 23 oktober 2020
- Els de Clercq (2019) *Blijde Boodschap*. Uit: Het vrije lied 2019 (Het vrije lied).
- Lied 685, *Geest van God, zo vol van liefde*
- The Beatles, *Let it be*
- Stef Bos, *Lied van de moeder*
- Jan van Eyck (1434-1436), *Annunciatie*
- James B. Janknegt, *The Visitation* (2008)
- Henri Matisse, *Maria*. wandschildering in La Chapelle du Rosaire, Vence, Frankrijk (1950)
- Michelangelo, *Pietà* (1499)
- Maryam Touzan, *Adam* (2019)

Simeon

ds. Joël Vlasblom

In het kort Nu het lang verwachte Kerstfeest ten einde is, lezen we het verhaal van Simeon. Wat kan deze rechtschapen man uitbuikende kerkgangers vlak voor de jaarwisseling meegeven?

Over Simeon

Simeon roept wellicht niet veel herkenning op. Hij was rechtvaardig, vroom. Hem wordt zelfs een ontmoeting met de Messias, de vertrooster van Israël beloofd. Hiermee blijft ook na advent en Kerst het herkenbare motief van verwachten en vervulling bij Lucas doorklinken. Simeons verwachting gaat in vervulling in een decor van reinheidswetten en heiligheid van de tempel. Ondanks dit decor is de ontmoeting met de Messias aards klein en kwetsbaar. Wanneer Simeon, vervuld door de Geest, het kind ontmoet heft hij zijn bekende loflied aan. Hierin staan afscheid nemen en loslaten centraal. Juist hierin lijkt Simeon vervulling, licht en vertroosting te vinden. In overgave en afscheid wordt iets van het verwachte hemelse koninkrijk zichtbaar. Dit maakt dat wij ons in het bijzonder tussen Kerst en Nieuwjaar mogen voegen bij Simeon en Hanna en vele andere die in overgave lofzingen, profeteren en zegenen. Op zoek naar dat onzichtbare koninkrijk waar ieder op zijn eigen manier naar verlangt.

- **Joël B. Green**, *2.6. The presentation of Jezus in the Temple*. Uit: Luke (New International Commentary on the New Testament). Michigan/ Camebridge: Eerdmans, 1992.
- **Sharon Pace Jeanson**, *Nunc Dimittis & Simeon*. Anchor Bible Dictionary. Yale University Press, 1992.
- **Nico ter Linden**, *Simeon en Anna*. Uit: Het verhaal gaat (deel 6). Amersfoort: Balans, 2003.
- Zijn thema's als afscheid, verlangen vervulling, loslaten maar ook zegenen (het goede wensen), profeteren niet typische thema's voor de jaarwisseling?
- Rembrandt was gefascineerd door Simeon
- **Het loflied van Simeon, Nunc Dimittis** diverse componisten o.a. in: De complete in kloosterliturgieën maar ook in Lied 159a, 159b, 159c.
- **Ria Borkent**, *Zondag na kerstmis*. Uit: Schriftgedichten, Heereveen, Royal Jongbloed, 2013.

De koningen

ds. Sigrid Coenradie

In het kort

De drie koningen zijn eigenlijk drie magiërs of wijzen. Of het er drie zijn is nog maar de vraag. Caspar, Melchior en Balthasar geven de nieuwe “echte” koning wierook, mirre en goud. In de Oosterse kerk is het verhaal van de drie koningen het kerstverhaal.

Over de koningen

De drie koningen komen in de bijbel buiten het kerstverhaal niet voor. Dat biedt ruimte aan fantasie. Er zijn veel prachtige legendes, o.a. over een vierde koning die te laat kwam. En hoe verging het hen na hun kraamvisite? Wat zijn omdraaiende momenten of ontmoetingen in óns leven? De drie wijzen waren de eerste pelgrims. Veel mensen hebben behoefte aan een Santiago de Compostella ervaring; wat brengt dat je? Zoeken en niet vinden, maar gevonden worden. En wat als je je na afloop een soort van misleid voelt door de glanzende ster? Ander thema: op de afbeeldingen van de drie koningen is het vaak de oudste koning, Balthasar, die voor het Kind knielt; de anderen blijven meer op afstand. Hoe moeilijk is het om te knielen voor het heilige? Waar buigen wij voor? Waar leggen wij onze schatten neer? Vergaren wij bezit (goud) voor onze (klein)kinderen? Je geschenken (je talenten) bréngen, inzetten voor een ander, is niet altijd een feest. Ander thema: de wijzen (wetenschappers) die hier buigen voor het geloof. Zouden ze met het Kind gespeeld hebben?

 Henry van Dyke, *De vierde wijze uit het Oosten* (1896)

 T.S. Eliot, *The journey of the magi*

 Willem Elsschot, *Het dwaallicht* (1946)

 Rogier van der Weyden, *Drie Koningen zien ‘ster’ (= Kind Jezus) aan de hemel*. 1464, paneelschildering, Berlijn, Gemäldegalerie.

 Driekoningenliederen, o.a. Jan Naaijkens

Johannes de Doper

ds. Sandra van Zeeland

In het kort

Sommigen zien je voor de Messias aan. Maar jij vertelt dat je doopt met water, waar de Messias zal dopen met de Heilige Geest en met vuur. Jij, Johannes, maakt het mogelijk dat Jezus straks zijn werk zal kunnen doen. Best een eervolle baan, toch?

Over Johannes de Doper

'(...) voor de Heer zul je uitgaan om de weg voor hem gereed te maken' (Lucas 1, 76) Ben je zelf wel eens een wegbereider, voortrekker of pionier voor anderen geweest? Tevreden zijn dat de klus er op zit en je het stokje door kunt geven. Wetende dat wat er nog gaat komen niet aan of voor jou besteed is. Jij, die wel met water uit de voeten kunt, maar het specialistische werk van vuur en Heilige Geest goed uit handen kunt geven. En ook de voortrekker staat niet enkel op zichzelf. Johannes doet sommigen denken Elia (Johannes 1, 21). Evangelist Matteüs (3, 3) refereert aan Jesaja. Wie zijn onszelf allemaal voorgegaan? Welke personen (of welke gebeurtenissen) hebben er aan bijgedragen dat je bent die je nu bent?

 Domenico Ghirlandaio, *De doop van Jezus*. 1449 – 1494

Ghirlandaio maakte de fresco voor de kapel van de familie Tornabuoni in de Santa Maria Novella in Florence.

 Andrea del Sarto, *St. John the Baptist* (1486–1530)

Een jonge Johannes de Doper.

 Lied 356, *O God die uit het water*

 Lied 494, *Vanwaar zijt Gij gekomen*

 Lied 809, *Blijf niet staren*

Maria (II)

ds. Peter Korver

In het kort

In de vrijzinnige en protestantse traditie wordt afstand gehouden van het katholieke, weinig bijbelse, beeld van de moeder van Jezus. Toch kan zij een ander accent leggen bij de vaak dominant mannelijke taal en voorstellingen van wie God voor ons wil zijn.

Over Maria

Onze beeldvorming van 'God' is problematisch. Als het om het goddelijke gaat, kennen we eigenlijk te uitsluitend mannelijke voorstellingen: Heer en Koning. Vrijwel altijd wordt 'Hij' als een man beschreven die troont en heerst, die beloont en die straft. God voor te stellen als 'geest' is voor mijn ratio ook heel acceptabel, maar tegelijk ook minder 'warm'. Maria is degene die nadrukkelijk lijdt onder het onrecht op deze wereld en die het lijden van haar kind zal ondergaan alsof zij door een zwaard doorstoken wordt (Lucas 2, 35). Zij is wars van degenen die zich verheven wanen, komt op voor wie gering is en toont compassie met de hongerigen. Dat de bijbel haar tekent als mens, vrouw en moeder, maakt het mij gemakkelijker om iets van God te begrijpen dan veel bijbelse beelden van God of Jezus dat voor mij kunnen doen. God is de onbegrijpelijk Grote en Jezus is de mens die iets zichtbaar maakt van dit geheim. En zijn moeder vult hem aan.

📖 Christien Crouwel (red.), *Maria, Bezinning* 59, Raad van Kerken 2019

📖 Jo Claes e.a., *Het verhaal van Maria*. Volgens de apocriefe geschriften, Davidsfonds, 2006

🎵 Lied 157a, *Mijn ziel maakt groot de Heer*

🎵 Zangen van Zoeken en Zien 442, *Magnificat*

🎵 Zangen van Zoeken en Zien 670: *Magnificat* (Taizé)

Nicodemus

ds. Heine Siebrand

In het kort Vandaag lezen we het indrukwekkende verhaal van Nicodemus die 's nachts bij Jezus op bezoek gaat. Hij wil beslist niet gezien worden. Hij is een vooraanstaande leraar van Israël, Farizeeër en bovendien lid van het Sanhedrin. Zijn rol in het openbare leven legt beperkingen op aan zijn bewegingsvrijheid. Zijn bezoek verdraagt geen daglicht, want zijn goede naam en reputatie staan op het spel. Het mag niet in de krant.

Over Nicodemus Nog afgezien van het gesprek, dat maar niet op gang lijkt te willen komen, vormt de heimelijke ontmoeting zelf al voldoende aanleiding om er uitgebreid bij stil te staan. Het schuren, of de botsing, tussen de overtuiging waar men in het openbare leven voor staat, en een diep innerlijk verlangen dat daarmee op gespannen voet staat. Wie als BN'er avond aan avond in talkshows de graag geziene gast is, als vertrouwde icoon van een groep, een partij of een beweging, die mag niet van zijn geloof afvallen. Daar staat namelijk een prijs op. Als publiekslieveling wordt men in zijn vrijheid gegijzeld door de massa. Wat durven we in vrijheid werkelijk te zeggen? Soms is het contrast tussen wat zegslieden in de media allemaal beweren, over de kerk en over de samenleving, te groot geworden. En men weet het. In Johannes 1, 14 & 17 wordt van Jezus gezegd dat hij "vol van genade en waarheid" was. Kennelijk is de keiharde waarheid op zich geen optie. In ieder geval onvoldoende. De vernieuwing van het leven verlangt het samengaan van beide, barmhartigheid en waarheid. Zekerheden durven verlaten waarmee de samenleving je hoog te paard heeft gezet – en houdt. Het gesprek lijkt op een onbevredigende afloop af te koersen. Maar is dat wel zo? De keus wordt opengelaten, mits men zijn of haar rug recht, en dan met opgeheven hoofd – van boven geboren – door het leven gaat. Later in het verhaal zien we Nicodemus terug als hij in het Sanhedrin pleit voor Jezus, en actief betrokken is bij de begraving in de Hof van Jozef van Arimatea. Over leven op het eerste gezicht en op het tweede gezicht. En hoe dit te rijmen.

✍ Joost Baars, *Binnenplaats*, Van Oorschot 2017, 86

📖 Clarice Lispector, *Alle verhalen, Profiel van uitverkoren wezen*, Arbeiderspers 2016, 348-352

📖 Édouard Louis, *Ze hebben mijn vader vermoord*, De Bezige Bij 2018

📖 Heine Siebrand & Yvonne Hiemstra, *Voetangels & Klemtonen*, 2013, 129-146

🎵 Lied 816, *Dat wij onszelf gewonnen geven*

🎵 Marijke de Bruijne, *Liederen voor de toekomst*, Kok 2005, p. 28

Lazarus

ds. Alleke Wieringa

In het kort

Een steenrijke, die bij leven iedere dag een feest geeft, vergaat het slecht in het dodenrijk. De arme Lazarus, die altijd als een vod bij zijn poort lag, wordt in het hiernamaals gekoesterd in de schoot van Abraham. Boontje komt om zijn loontje?

Over Lazarus

In deze gelijkenis zijn het leven hier-en-nu en het hiernamaals omgekeerd evenredig aan elkaar. De arme Lazarus die bij leven als een vod bij de poort ligt, wordt in het hiernamaals gekoesterd in de schoot van Abraham en omgekeerd: de steenrijke die bij leven iedere dag een feest geeft, ligt te kronkelen van ellende in het dodenrijk. 'Boontje komt om zijn loontje' zou je denken. Maar daar is niemand in het hier-en-nu mee geholpen. De rabbijnse collega's van Jezus waren niet zo bezig met het hiernamaals – het wordt slechts als stijfbeeld gebruikt om iets duidelijk te maken en is niet bedoeld als realiteit om in te geloven. Het grote probleem is dat er in het leven van alledag door onverschilligheid een onoverbrugbare kloof is ontstaan tussen de rijke en Lazarus. Navrant: als de rijke zelf in de penarie verkeert dan weet hij Lazarus opeens wel te vinden, terwijl hij hem zijn leven lang bij zijn poort had genegeerd. Haast humoristisch om te lezen hoe de rijke Lazarus nog steeds rond denkt te kunnen commanderen. Er zijn figuren die het nooit zullen leren. Jezus zegt aan het eind – misschien wel met enige verbittering: 'zelfs als je iemand uit de doden laat opstaan, dan zullen ze nog niet luisteren'. Hij kent zijn pappenheimers: mensen zijn hardleers. 'Ook Zijn eigen opstanding heeft er niet veel aan bijgedragen', hoor je de evangelist haast denken. Dit verhaal kent geen helden, alleen maar verliezers. Wie oren heeft, die hore.

📖 Nico Ter Linden, *Het Verhaal Gaat*, deel 6.

“Nog verraderlijker dan het kwaad zelf is een houding van onverschilligheid ten opzichte van het kwaad. Dit is namelijk een stille rechtvaardiging die het kwaad maatschappelijke acceptatie oplevert. Iemand die zich gelovig noemt, kan niet onverschillig zijn”. A.J. Heschel

“Waar woont God?” Met deze vraag verraste de Rabbi van Kotzk enkele zeergeleerde collega's die bij hem te gast waren. Ze lachten hem uit en zeiden: “Wat zegt u nou? De wereld is immers vol van zijn heerlijkheid?” Maar hij beantwoordde zijn eigen vraag: “God woont daar waar men hem binnenlaat”. Martin Buber, Chassidische vertellingen.

🎵 Lied 647, *Voor mensen die naamloos*

Zacheüs

ds. Joep de Valk

In het kort

Zacheüs is de uitvergroting van een slechterik. Met zo iemand wil je zeker niet gezien worden. Maar Jezus laat zich zelfs ontvangen in zijn huis. Zijn wij in staat om zo iemand een tweede en misschien ook derde kans te geven?

Over Zacheüs

Het verhaal gaat over elkaar zien, elkaar niet zien, jezelf verstoppen, gevonden worden door de ander, de ander willen vinden, elkaar willen zien, elkaar "graag zien". Zacheüs klimt in een boom om te kunnen zien. Jezus ziet hem. En de omstanders zien dit alles met lede ogen aan. Want Zacheüs was een collaborateur met de bezetter, een superbelastinginner. Wellicht wilde Zacheüs de goede naam van Jezus gebruiken om schoon schip te maken. Wie zijn wij in het verhaal? Niet Jezus. Misschien Zacheüs? Ook in ons leven hebben wij anderen schade toegebracht. Wellicht wachten ook wij op een goed moment om die schade te herstellen. Tot die tijd verstoppen ook wij ons achter een houding of gedrag. Maar zo slecht als Zacheüs zijn wij niet. Wij zijn wij de omstanders, de mensen die niet met boosdoeners geassocieerd willen worden, hen buiten sluiten. Jezus zet zijn goede naam in de waagschaal en geeft Zacheüs een kans.

Suggesties

📖 **Genesis 12:1-5.**

Over de roeping van Abram. "Ook Zacheüs is een zoon van Abraham".

✍️ **Catharina Visser, *Icoon*.**

"Er schuilt een gedaante in mijn eigen 'ik'." Over innerlijke vrijheid:

🎵 **Lied 809, *Blijf niet staren op wat vroeger was***

🎵 **Lied 531, *Jezus, die langs het water liep***

De Samaritaanse vrouw

ds. Martijn Junte

In het kort

We lezen op Valentijnsdag een beroemd verhaal over twee mensen die elkaar ontmoeten bij de Jacobsbron. Het is meteen ware liefde tussen hen. Jezus ontmoet een vrouw die hem vrijmoedig antwoordt en be vraagt. Zij ontmoet een man die ziet dat ze het niet vindt bij haar vele minnaars en zich aan haar aanbiedt als de ware Jacob.

Over de Samaritaanse

Is de weg van het geloof een weg van kennis of een weg van liefde? De Samaritaanse vrouw toont zich een zoeker wanneer ze Jezus vraagt: "Waar zullen we God aanbidden, bij ons op de berg of bij jullie in Jeruzalem?" Jezus antwoordt: "Niet hier, niet daar, maar diep in het hart." Dit antwoord vormt het hart van hun ontmoeting. Het verhaal is een pleidooi om in geloof de weg van de liefde te gaan. Hoe zullen wij betrouwbare kennis van God vergaren? Op dat pad is hij de transcendente, de verborgene, de onnoembare. Op de weg van de liefde echter is hij de God die wederliefde verlangt en zich toont als minnaar, broeder, vriend of vader. Deze weg is voor ieder begaanbaar. De weg van de liefde faalt nooit.

Baghavad Gita

Deze klassieke tekst van het Hindoeïsme is een verslag van de ontmoeting tussen god en mens. Op enig moment gaat het over twee wegen tot het goddelijke: die van kennis en van liefde.

Frédéric Lenoir, *De filosofie van Christus*

Kern van dit boek is de ontdekking van de auteur dat Jezus' boodschap te ruim is om alleen grondslag te zijn van een religieuze beweging. Zijn lezing van de ontmoeting van Jezus met de Samaritaanse is het hart van het boek.

Gerard Reve, *Dagsluiting*

Het beroemde gedicht over de wederkerigheid van het zoeken naar liefde die God en mens verbindt.

Lied 188, *Bij de Jacobsbron*

Een prachtige melodie van Willem Vogel en een beknopte, poëtische vertelling van de ontmoeting, tekst Ria Borkent.

Verzoeking in de woestijn

ds. Peter Nissen

In het kort Aan het begin van de veertigdagentijd trekken we met Jezus de woestijn in: plek van eenzaamheid en onherbergzaamheid. Je kunt er alles achter je laten, behalve jezelf. De woestijn is daardoor de plek bij uitstek waar je jezelf tegenkomt. En wie of wat zien we dan?

Verzoeking in de woestijn

Bij het woord woestijn denkt u ongetwijfeld aan een grote zandvlakte. In de Bijbel is de woestijn vooral een beeld voor een plek of een situatie waarin je je achter niets meer kunt verschuilen, een plek ook waar niets je afleidt. Je wordt er teruggeworpen op wat er werkelijk toe doet. Je wordt er vooral ook teruggeworpen op wie je zelf werkelijk bent. Alle maskers vallen er af. Dat kan hard aankomen. Jezus verbleef er veertig dagen, voor zijn tijdgenoten natuurlijk een duidelijke verwijzing naar de veertig jaren waarin het volk Israël door de woestijn trok, op de vlucht voor het slavenbestaan in Egypte. Zowel voor Jezus als voor het volk Israël was de woestijn de plek waar zij op een nieuwe toekomst werden voorbereid. Die voorbereiding vroeg om een tocht naar binnen, een proces van bezinning en bewustwording: wie ben ik en wat wil ik? Durven wij die vragen aan? Zijn wij bereid onze eigen woestijn binnen te trekken en ons zelf diep in de ogen te kijken? En dan op weg te gaan naar nieuwe toekomst?

 Fjodor Dostojevski, *De gebroeders Karamazov*, hoofdstuk 'De grootinquisiteur van Sevilla'(boek II, hoofdstuk 5) (1879-1880)

 Hugo Claus, *De verzoeking* (1980)

 Guillaume van der Graft, *Stilte*

 Joost Zwagerman, *Contact* (uit de bundel *Wakend met God*, Hollands Diep, Amsterdam 2016)

 Lied 536, *Alles wat over ons geschreven is*

 Lied 537, *Zo spreekt de Heer die ons geschapen heeft*

 Lied 538, *Een mens te zijn op aarde*

 Lied 539, *Jezus, diep in de woestijn*

 Lied 540, *Het waren tien geboden*

 Gustave van de Woestyne, *Christus in de woestijn* (schilderij 1939)

Verheerlijking op de berg

ds. Florus Kruyne

In het kort Op deze tweede zondag in de Veertigdagentijd lezen we en zingen we van een hoogtepunt op Jezus' weg. Net als aan het begin van de weg (Jezus' doop in de Jordaan, Marcus 1: 9 - 11) krijgt Jezus halverwege, na en voor een crisis, nogmaals een krachtige bevestiging van Boven.

Over de verheerlijking op de berg

De vertelling suggereert dat Jezus een tweede Mozes is. Ik zie dit verhaal als 'onthulling van identiteit' van wie Jezus wezenlijk is. In de kern van de zaak wordt hier een mystieke ervaring van de bovenste plank beschreven. We moeten dit grote verhaal echter klein snijden anders blijft het verheven in de lucht hangen. Hoe wordt onze identiteit onthuld? Hoe wordt aan ons duidelijk wie we wezenlijk zijn, wat we hier op aarde te doen hebben en waarvoor we in de wieg zijn gelegd? Vaak door de keuzes die we maken, grote en kleine. Soms is er een ander die het ziet, die iets in ons ziet en dat laat horen. Dat is tegelijk een uitnodiging om tevoorschijn te komen met wat er in ons leeft. Dit alles zit besloten in een compliment, geven of krijgen. Zo fijn kan dit verhaal gesneden worden.

☰ Vragen voor verwerking met kinderen en volwassenen:

- wat is het grootste compliment dat je ooit hebt gekregen en wat heb je ermee gedaan?
- aan wie zou je welk compliment willen maken en hoe doe je dat?

📖 Benoît Standaert, *De Jezusruimte, Verkenning, beleving, ontmoeting* (Lannoo/Ten Have)

📖 Guus van Loenen, *Het lijkt sprekend, religie in de spiegel van zinging* (van Warven 2018, pg.172 e.v.)

📖 Jaap Zijlstra, *Levend water, bijbels dagboek* (Kok 2017, 19 maart)

📖 De Bijbel Spiritueel, *Bronnen van geestelijk leven in de bijbelse geschriften* (Meinema 2004, pg. 551 - 557)

🎵 Lied 540, *Het waren tien geboden*

🎵 Lied 543, *Gij zijt in glans verschenen*

🎵 Lied 544, *Christus naar wie wij heten*

🎵 Lied 545, *Christus staat in majesteit*

🎵 Lied 633, *De glorie van de dageraad*

Jezus in de tempel

ds. Peter Nissen

In het kort

Op deze derde zondag van de veertigdagentijd komen we in de evangeliëlezing een boze Jezus tegen. Hij laat zich meeslepen door zijn emotie, door zijn passie. Ben jij bang voor je gevoelens? Of laat je je ook wel eens gaan?

Over Jezus in de tempel

Jezus wordt ons vaak voorgespiegeld als een volmaakt evenwichtige persoonlijkheid die weinig emotie toont, een soort stoïcijn of een volleerde zenmeester. Wij horen in de evangeliën nooit dat hij lacht (in de middeleeuwse theologie is daar veel over te doen geweest, denk aan *De naam van de roos* van Umberto Eco), maar wel dat hij bedroefd is. En vandaag zien we hem uit zijn slof schieten. Hij slaat de handelaars de tempel uit, boos omdat ze van een huis van gebed een markthal gemaakt hebben. Laten wij ons gemakkelijk door onze emoties meeslepen? Of proberen wij ze hardnekkig te onderdrukken? De altijd zo zachtmoedige Jezus doet dat vandaag niet. Waarom? Omdat het hem ter harte gaat wat hij ziet: dat mensen zich verschuilen en verschansen in hun eigen zekerheden, die van het geld, maar ook die van de tempel met zijn rituelen. Maar God woont niet in geld en niet in stenen, maar in mensen. Met al hun emoties.

 Peter Sloterdijk, *Woede en tijd. Een politiek-psychologisch essay* (Amsterdam: SUN 2007)

 Niolaas Beets, *De tempelreiniging*, uit: Rijmbijbel (Haarlem 1839, en in veel bloemlezingen)

 Jules Deelder, *Godgloeiend*, uit: Bijbelsch (Amsterdam: De Bezige Bij 1999)

 Lied 187, Runderen, schapen en duiven te koop

 Lied 1001, *De wijze woorden en het groot vertoon*

 Marlène Dumas, *Jezus is boos* (tekening 1995)

Teken van het brood

ds. Alke Liebich

In het kort 'Het teken van het brood', zo heet dit gedeelte in de Nieuwe Bijbelvertaling. Tussenkopjes worden door bijbelvertalers ingevoegd. De diversiteit daarbij valt op: 'De eerste wonderlijke spijziging' (Statenvertaling), 'Veel mensen gaan Jezus achterna' (Bijbel in Gewone Taal). Voor de meeste vertalers gaat het om Jezus, blijkbaar. Maar dan missen we veel.

Uitdelen, of delen?

Het is genieten met dit verhaal met zoveel lagen. Een keuze maken is dan ook moeilijk. De Nieuwe bijbelvertaling focust op de compositie in het Johannesevangelie, waar dit wonderteken het hele hoofdstuk lang bediscussieerd wordt in relatie met de persoon van Jezus. Je kunt ook inzoomen op de details van juist het verhaal van de maaltijd, en nóg meer inzoomen op het gesprek van Jezus met de leerlingen. De wens om de massa te voeden is er maar wordt gelijk beperkt door de mogelijkheden. We willen wel maar we kunnen niet, "zelfs tweehonderd denarie zou niet voldoende zijn..."; kennelijk een bedrag dat het budget van de leerlingen ver te boven ging. Dus Jezus, wat een vraag stel je ons nou! Provocerend of naïef? Filippus denkt het laatste: Jezus heeft geen idee. Met dit begin ligt de focus op de leerlingen en op de vraag: laat je je leiden door schaarste? Of door iets anders... en wat is dat dan?

 Marjoleine de Vos, *Stof en geest*. De religieuze betekenis van voedsel.
www.thijmgenootschap.nl

 Meester van Alkmaar: *Het spijzen van de hongerigen*, linkerpaneel van 'De zeven werken van barmhartigheid.' www.artway.eu

 Crash Test Dummies, *God shuffled his feet*

 Ida Gerhardt, *De Disgenoten*, uit: Verzamelde gedichten, 1985.

 Jan. G.Elburg, *Opnieuw*, uit: Gedichten 1950-1975, Amsterdam 1975

 Lied 390, *Het brood in de aarde gevonden*

 Lied 392, *Wie kent de eenvoud van het breken*

 Lied 975, *Jezus roept ons mensen samen, 4e couplet*

Jezus spreekt over zijn dood

ds. Peter Nissen

In het kort

Het valt de meesten van ons niet gemakkelijk om over je eigen dood te spreken. Wij vermijden het onderwerp liever, tot het echt niet meer kan. Jezus spreekt vandaag wel over zijn komende dood. En hij geeft eerlijk toe: hij is doodsbang. Een troost voor ons?

Jezus spreekt over zijn dood

Het is de vijfde zondag van de veertigdagentijd: wij zijn een heel eind op weg naar Pasen. Maar eerst komt nog het drama van de kruisdood. Het Johannesevangelie zit al boordevol theologie en volgens die theologie is Jezus zich van tevoren bewust van zijn dood, hoe die zal zijn en wat die betekent. Dat maakt hem bijzonder. Maar Johannes vertelt ons gelukkig ook dat Jezus bang is voor zijn naderende einde, 'doodsbang' zelf. En dat maakt hem weer zo menselijk en herkenbaar. Een enkeling verlangt misschien wel naar de dood, omdat hij of zij het leven als voltooid ervaart of het niet meer aan kan. Maar de meeste mensen zien toch op tegen de dood. Wij praten er liever niet over. Jezus doet dat wel, natuurlijk in de theologische taal van Johannes. Hij praat over zijn dood met het oog op de mensen om hem heen: de leerlingen die met hem meetrekken en die het na zijn dood zonder hem moeten zien te rooien. Misschien ook voor ons een aanmoediging om het gesprek over de dood niet te lang uit te stellen?

 Martinus Nijhoff, *Het groote lijden*, uit: Verzamelde gedichten (Amsterdam: Bert Bakker 2001)

 Koen Stassijns en Ivo van Strijtem (red.), *Het laatste anker. 300 gedichten over dood en wat troost uit de hele wereld* (Tielt: Lannoo 2004)

 Debra Adelaide, *Als ik er niet meer ben* (Amsterdam: Artemis 2008)

 Lied 845, *Tijd van vloek en tijd van zegen*

 Rosemarie Trockel, *Ich habe Angst* (muurschildering Keulen 1993)

Intocht in Jeruzalem

ds. Marjan van Hal

In het kort

Het is Palmpasen vandaag. De laatste zondag van de veertigdagentijd, het begin van de stille of goede week. Een dag met twee gezichten. De dag van "Heden Hosanna, morgen kruisig Hem." De feestelijke kant van deze dag zien we terug in de traditie om belijdenis van het geloof af te leggen op deze dag. En in de optocht met de versierde broodhaantjes, die nog op veel plekken in Nederland wordt gehouden.

Over Palmpasen

Als het om (auto)biografisch bijbellezen gaat, vind ik het een interessante vraag te bedenken hoe Jezus zich gevoeld moet hebben tijdens deze intocht. Binnengehaald worden over een soort van rode loper terwijl je weet dat in deze stad ook de dood je te wachten staat. Hoe dubbel moet dat zijn. Een monoloog schrijven vanuit Jezus zou daarom boeiend zijn. Ik heb zelf eens een monoloog vanuit de ezel geschreven. Want opvallend is dat Jezus op een ezel Jeruzalem binnenrijdt. Een echte koning zou te paard komen. Maar deze "koning" is zachtmoedig en nederig. De profeet Zacharja voorspelde het al in hoofdstuk 9, 9. Een koning op een ezel, dat is de werkelijkheid op zijn kop gezet. Is deze tocht misschien een parodie op onze machtsspelletjes? Ook een interessante vraag om te stellen is: waar zou ik hebben gestaan bij deze optocht? Wat zou ik hebben gedacht/gevoeld/gedaan? Suggesties: maak een Palmpasenstok en leg de symboliek ervan uit. Als er kinderen zijn, is het natuurlijk leuk met hen een stok te maken en een optocht te houden. Een oud gebruik is ook om groene Palmpasentakjes van de Buxusstruik uit te delen op deze zondag. Ze worden thuis bewaard, uit solidariteit met Jezus. Op aswoensdag worden de gedroogde takjes verbrand. Van de as kun je een kruisje op je voorhoofd krijgen.

✍ Bertus Aafjes, *Palmpasen*

✍ Ida Gerhardt, *Dank aan de ezel*

✍ Hanna Lam, *De ballade van een ezel*

🎵 Lieder: NLB: lied 549 t/m 556.

Thomas

ds. Marga Vos-Wiegand

In het kort

Zondag Quasimodo is genoemd naar een tekst uit 1 Petrus 2, waar wij opgeroepen worden om als pasgeboren kinderen te verlangen naar Gods goedheid. Thomas is aan deze zondag gekoppeld als degene die onderzoekt en verlangt naar bewijs. Niet zomaar geloven.

Over Thomas

Alleen het Johannesevangelie zegt meer over Thomas dan zijn naam. Eerst een cynische opmerking over de onverstandige handelswijze van Jezus (Johannes 11, 16), later degene die kritische vragen stelt (Johannes 14, 5). Zo ook in Johannes 20. Ook zonder te geloven in de opstanding van Jezus blijft hij bij de leerlingen. Misschien is voor hem datgene wat hij geleerd en meegemaakt heeft genoeg. Ondanks zijn naam (Tweeling) komt hij over als een eenling. Als hij toch overtuigd is, gaat hij een andere weg dan de andere leerlingen. Hij begeeft zich buiten de grenzen van het Romeinse rijk, Parthië en India. Op zijn naam staan drie boeken: het Kindheidsevangelie van Jezus, het Koptische Thomasevangelie met ascetische en gnostische trekken en de Handelingen van Thomas. Door zijn vragende houding en voorliefde voor onbekende gebieden misschien meer verwant met mensen van deze tijd.

📖 Koptisch Evangelie van Thomas, logion 1, 2, 3, 4

🎵 Lied 607, 620, 636

✍️ Joost Zwagerman, *Bestaan*, uit: Wakend over God, Hollands diep, Amsterdam 2016

De eunuch uit Ethiopië

ds. Alleke Wieringa

In het kort

Filippus, gaat 'op ingeving' een stuk lopen, de stad uit. Hij hoort in een sjeike wagen, die langsratelt, iemand lezen. Die iemand is eunuch, afkomstig van het hof in Ethiopië. Behalve zijn bevoorrechte hofstatus, heeft hij niets – geen partner, geen kinderen. Wie zal er voor hem zorgen als dat nodig is? Wat stel je voor als je niet vruchtbaar bent? De evangelist schetst hem als een bijzonder onderlegd man: hij leest Hebreeuws. Wat zocht hij in Jeruzalem? Het is geen toeval dat hij leest: 'een lam dat ter slachting werd geleid – een schaap dat stom is voor zijn scheerders'. Zo is het hem ook vergaan. Versta je wat je leest? Vraagt Filippus, en hij helpt hem op verhaal te komen. Hij helpt hem dit in het licht van Jezus' levensverhaal te zien. De doop, aan het eind van hun gesprek, bevestigt de ommekeer in zijn manier van denken: ik doe ertoe, ik hoor erbij als de mens die ik ben. Vruchtbaar in wat ik voor anderen kan betekenen, kostbaar in Gods ogen.

🔗 Een prachtige monoloog van de eunuch, geschreven in de Willem de Zwijgerkerk: [www.willemdewijgerkerk.nl/\(...\)](http://www.willemdewijgerkerk.nl/(...))

🔗 Zie voor interessante aantekeningen bij de NBV vertaling: www.nbv.nl/vertaalaantekeningen/?cid=text.Acts.sec_19

“ Lied 675, *Geest van hierboven?*

“ Lied 841, *Wat zijn de goede vruchten?*

Andreas

ds. Heine Siebrand

In het kort De betrekkelijk onbekende Andreas was de broer van Simon Petrus. Je zou hem kunnen vergelijken met de schilder Hubert van Eyck, van wie wij haast niets weten, naast zijn beroemde broer de schilder Jan van Eyck, samen de makers van het beroemde Gentse retabel van Het Lam Gods. Over het belang en de betekenis van de onzichtbare rollen die men soms te vervullen heeft.

Over Andreas Er is weinig bekend over Andreas. We weten dat hij en Simon Petrus de eerste discipelen van Jezus waren. En dat hij tegenstribbelend bemiddelde (Johannes 6) voor het verkrijgen van de vijf broden en twee vissen om een hele menigte van voedsel te voorzien. De prille contouren van het avondmaal. Ook bracht hij Jezus kennelijk op andere gedachten door hem in contact te brengen met de Grieken, waardoor hij tot op de dag van vandaag in Patras wordt vereerd. Andere bronnen vertellen dat het Andreas was die Johannes zelfs inspireerde tot het schrijven van zijn evangelie. Hij is kortom als schaduwfiguur betrokken bij cruciale gebeurtenissen. Zonder op de voorgrond te staan. Mogelijk als een bedachtzame bezonnen adviseur, die van achter de coulissen een rustige en nuchtere invloed uitoefende op de gedreven leiderschapsstijl van zijn broer Simon Petrus (Marcus 14). Een stille kracht. Dat is waar. Maar zijn invloed strekt ver. In deze tijd van grote veranderingen is de geestdrift tot vernieuwing soms groot. En dat is goed. Maar in de figuur van Andreas lezen we ook de aandacht voor het luisteren en het geduld voor de groei. Het talent voor de duurzame toekomst, niet als slag in de lucht; de toekomst niet van stante pede of morgen, maar het werken, samen als goed toegeruste en gemotiveerde waterdragers, aan de lokkende toekomst van overmorgen. Een inspirerende en troostrijke gedachte. Voor de werkers van voor dag en dauw, op het onzichtbare blauwe uur van de eerste tram die de ruimte aansnijdt, als alles in de stad nog in diepe rust is. En hoor hoe de lege kerk en de verlaten stad met ons twist: twist, twist met ons, en twist niet met mate (Jesaja 27, 8-10). De armen die dichterbij God staan dan de prominenten en de goede sier van goede werken.

 David Brooks, *The second mountain*, Allen Lane 2019, The Stages of Community Building

 Herman de Coninck, *De Gedichten*, Singel uitgeverij 2014, De plek

 Martinus Nijhoff, *Verzamelde gedichten*, Prometheus 2019, De trambestuurder

 Podcast, Radio Geertekerk 24 mei 2020

 Lied 816, 1001

Petrus

ds. Peter Korver

In het kort

Petrus is enthousiast, impulsief, bang en wankelmoedig. Juist hij wordt als eerste geroepen om als een rots te zijn op wie de kerk gebouwd kan worden. Wie lijkt er niet op hem?

Over Petrus

Petrus is de meest menselijke onder de leerlingen. Hij lijkt Jezus het beste te kennen ("Wij weten dat u de heilige van God bent" Johannes 6, 69), hij beschouwt zichzelf als Jezus' beste vriend (Misschien zal iedereen u afvallen, ik nooit!" Matteüs 26, 33), maar hij is ook degene die Jezus in de steek laat als het erop aankomt ("Hij begon te vloeken en bezwoer hun: Ik ken die man niet." Matteüs 26, 74). Hij is spontaan, hartelijk, overdreven, bang. Van alle leerlingen van Jezus lijkt hij misschien wel het meest op mij. Dat kan me een ongemakkelijk gevoel geven: ook ik had kunnen doen wat hij deed. In al zijn kleinheid wordt juist hij als eerste door Jezus geroepen en hij zal degene zijn van wie Jezus zegt dat hij is "de rots waarop ik mijn kerk zal bouwen." (Matteüs 16, 18) Hij, degene die zowel de fout in gaat en niettemin de rots is op wie gebouwd kan worden.

- 📖 Fik Meijer, *Petrus. Leerling, leraar, mythe*. Uitgeverij Athenaeum- Polak & Van Gennep, 2016.
- 📖 Henk Janssen ofm en Klaas Touwen (red.), *Steenrots en struikelblok. Petrus in de Evangelieën, Handelingen en brieven*. Uitgeverij Skandalon, 2020.
- 🎵 Sytze de Vries, 't Is goed, Heer, hier te zijn. (Het liefste lied van overzee 34)
- 🎵 Johann Sebastian Bach, *Erbarme dich*, uit de Matthaüs Passion

Ananias en Saffira

ds. Sandra van Zeeland

In het kort

Welke (ongeschreven) regels gelden er in een groep? Mag een leugentje, om wat voor reden dan ook? Of beter maar van niet? Met het echtpaar Ananias en Saffira liep het in ieder geval slecht af: zij moesten hun leugen met de dood bekopen. Terecht natuurlijk! Of toch niet?

Over Ananias en Saffira

In het verhaal van Ananias en Saffira vind ik de zin 'Wat heeft je bezielde om je zo te gedragen?' (Handelingen 5, 4) intrigerend. Er is voor Ananias geen gelegenheid om te antwoorden, dus naar zijn motieven zullen we moeten gissen. Ananias mocht met de opbrengst doen wat hij, en zijn vrouw, wilden. Dat deden ze, maar ze kenden Petrus niet in hun plannen. Ze logen over de waarheid. En dat was tegen het zere been van Petrus (Handelingen 5, 4). Het echtpaar moest dit bedrog met de dood bekopen. Wat noopte Ananias en Saffira om niet met open vizier mee te delen dat de opbrengst van de grond deels voor de gemeente en deels voor hen zelf zou zijn? Was het hebzucht? Was het toch nog iets achter de hand willen houden voor je-weet-maar-nooit? Was het angst voor afkeuring, schaamte? De mores waren immers dat je de gehele opbrengst gaf (Handelingen 4, 32 - 37).

📖 De nieuwe Christengemeente kon zich geen dissidente geluiden veroorloven. Als een kwetsbare gemeente in opbouw zal Petrus de gelederen hebben willen sluiten. Echter hoe verhoudt een en ander zich tot de verloochening van Jezus door Petrus en ook tot de uitdrukking 'wie zonder zonde is werpe de eerste steen' (Johannes 8:7)?

🎵 Lied 86o, *Gij die ons hebt geschapen*

Paulus

ds. Koen Holtzapffel

In het kort

Vermoedelijk wordt er bij de remonstranten niet vaak over Paulus gepreikt. Toch is hij heel belangrijk in het ontstaan en de verbreiding van het christendom. Hij wordt vaak neergezet als een intolerant man, klopt dat?

Over Paulus De apostel Paulus mag zich in hernieuwde belangstelling verheugen, ook van filosofen (zie voor het waarom het boek van Gert Jan van der Heiden). Nu had Paulus nooit over gebrek aan belangstelling te klagen. In remonstrantse kring is er het interessante boek over Paulus van ds. Fetter. Toch is Paulus voor veel remonstranten een intolerante fanatiekeling die ingewikkelde brieven schreef over moeilijke theologische zaken. Dat fanatieke hoort bij Saulus én Paulus en tegelijk verandert alles in Handelingen 9. De man van twee werelden, joods en hellenistisch, stapt van de ene naar de andere wereld over. In dat bijzondere bekeringsverhaal. Precies in dat verhaal ligt ook een prachtige kans om Paulus' leven te verbinden met de eigen biografie van de hoorder. In het begin van het verhaal komt Saulus over als een leider die weet wat hij wil. Vol energie stevent hij op zijn doel af. Twijfel kent hij niet. Aan het eind van het verhaal is van Saulus' kracht niets meer over. Met geopende ogen ziet hij niets. Door zijn metgezellen moet hij bij de hand genomen worden en zo naar Damascus gevoerd. Wat is er onderweg gebeurd? In ieder geval heeft Saulus een vragende tegenstem in zijn leven gehoord die hem dwong zijn leven tot dan toe onder ogen te zien en een nieuwe levensweg te kiezen. Die stem heeft Saulus op een ander spoor gezet. Hoe lezen we dit verhaal autobiografisch? Heeft er ooit een fundamentele verandering in ons eigen leven plaatsgevonden? Hoe kijken we achteraf op die verandering terug? Positief of negatief? Waren we daarvan zelf de oorzaak, was het een bewuste keuze of...? Welke stemmen horen we in ons leven? Kennen we zoiets als een tegenstem, de stem van ons geweten? God als tegenstem?

- 📖 J.C.A. Fetter, *Paulus, de gelovige* (Van Loghum 1953)
- 📖 C.J. den Heyer, *Paulus. Man van twee werelden* (Meinema 1998)
- 📖 Fik Meijer, *Paulus. Een leven tussen Jeruzalem en Rome* (Van Gennep 2012)
- 📖 Gert Jan v.d. Heiden, *Het uitschot en de geest. Paulus onder filosofen* (Vantilt 2018)
- ✍ P.N. van Eyck, *Wonderstil*
- 🎵 Lied 189, *Daar gaat Saulus*; lied 825, *De wereld is van hem vervuld*

13 september - Eva	<i>Marthe de Vries</i>	5
20 september - Noach	<i>Martijn Junte</i>	6
27 september - Sara	<i>Sigrid Coenradie</i>	7
4 oktober - Lot	<i>Bert Dicou</i>	8
11 oktober - Isaak	<i>Alleke Wieringa</i>	9
18 oktober - Jethro	<i>Florus Kruyne</i>	10
25 oktober - Samuël	<i>Bert Dicou</i>	11
1 november - Mozes	<i>Marthe de Vries</i>	12
8 november - Batseba	<i>Corrie Vis</i>	13
15 november - Ester	<i>Alleke Wieringa</i>	14
22 november - Vrouwe Wijsheid	<i>Antje van der Hoek</i>	15
29 november - Adam	<i>Jaap Marinus</i>	16
6 december - Juda	<i>Martijn Junte</i>	17
13 december - Ruth	<i>Marga Vos–Wiegand</i>	18
20 december - Maria (I)	<i>Mignon van Bokhoven</i>	19
27 december - Simeon	<i>Joël Vlasblom</i>	20
3 januari - De koningen	<i>Sigrid Coenradie</i>	21
10 januari - Johannes de Doper	<i>Sandra van Zeeland</i>	22
17 januari - Maria (II)	<i>Peter Korver</i>	23
24 januari - Nicodemus	<i>Heine Siebrand</i>	24
31 januari - Lazarus	<i>Alleke Wieringa</i>	25
7 februari - Zacheüs	<i>Joep de Valk</i>	26
14 februari - De Samaritaanse vrouw	<i>Martijn Junte</i>	27
21 februari - Verzoeking in de woestijn	<i>Peter Nissen</i>	28
28 februari - Verheerlijking op de berg	<i>Florus Kruyne</i>	29
7 maart - Jezus in de tempel	<i>Peter Nissen</i>	30
14 maart - Teken van het brood	<i>Alke Liebich</i>	31
21 maart - Jezus spreekt over zijn dood	<i>Peter Nissen</i>	32
28 maart - Intocht in Jeruzalem	<i>Marjan van Hal</i>	33
11 april - Thomas	<i>Marga Vos–Wiegand</i>	34
18 april - De eunuch uit Ethiopië	<i>Alleke Wieringa</i>	35
25 april - Andreas	<i>Heine Siebrand</i>	36
2 mei - Petrus	<i>Peter Korver</i>	37
9 mei - Ananias en Saffira	<i>Sandra van Zeeland</i>	38
16 mei - Paulus	<i>Koen Holtzapffel</i>	39

Leesrooster

---

13 september	Eva	Genesis 2, 4b - 25	5
20 september	Noach	Genesis 7, 6 - 24	6
27 september	Sara	Genesis 18, 1 - 15	7
4 oktober	Lot	Genesis 13	8
11 oktober	Isaak	Genesis 22, 1 - 17	9
18 oktober	Jethro	Exodus 18	10
25 oktober	Samuël	1 Samuël 16, 1 - 13	11
1 november	Mozes	Deuteronomium 34	12
8 november	Batseba	2 Samuël 11, 1 - 27	13
15 november	Ester	Lezen uit Ester, m.n. 4, 14	14
22 november	Vrouw Wijsheid	Wijsh. v. Salomo 7, 22 - 8, 1	15
29 november	Adam	Genesis 2, 4 - 25	16
6 december	Juda	Genesis 38, 1 - 26	17
13 december	Ruth	Ruth 1, 6 - 19	18
20 december	Maria (I)	Lucas 1, 26 - 38	19
27 december	Simeon	Lucas 2: 22 - 40	20
3 januari	De koningen	Matteüs 2, 1 - 12	21
10 januari	Johannes de Doper	Lucas 1, 76 - 77 en 3, 15 - 16	22
17 januari	Maria II	Johannes 2 : 1 - 12 of Lucas 1, 46 - 55	23
24 januari	Nicodemus	Johannes 3, 1 - 21	24
31 januari	Lazarus	Lucas 16, 19 - 31	25
7 februari	Zacheüs	Lucas 19, 1 - 10	26
14 februari	De Samaritaanse vrouw	Johannes 4, 1 - 26	27
21 februari	Verzoeking in de woestijn	Marcus 1, 12 - 15	28
28 februari	Verheerlijking op de berg	Marcus 9, 2 - 10	29
7 maart	Jesus in de tempel	Johannes 2, 13 - 22	30
14 maart	Teken van het brood	Johannes 6, 1 - 15	31
21 maart	Jesus spreekt over zijn dood	Johannes 12, 20 - 33	32
28 maart	Intocht in Jeruzalem	Marcus 11, 1 - 11	33
11 april	Thomas	Johannes 20, 19 - 31	34
18 april	De eunuch uit Ethiopië	Handelingen 8, 26 - 40	35
25 april	Andreas	Johannes 1, 35 - 43	36
2 mei	Petrus	Matteüs 16, 13 - 19	37
9 mei	Ananias en Saffira	Handelingen 5, 1 - 11	38
16 mei	Paulus	Handelingen 9, 1 - 9	39

